

З ПРОВІН ЛІТЕРАТУРИ.

Чар слова.

Література вторинна зі засобів мови окремий світ вартостей, який тисячами стежками веде до інших світів: суспільної діяльності, моралі, релігії, музики, мalarства, а проте не потребує ні від одного із них послав з уповноваженням, які закликали би про його залежність або самостійність. Коли поширено поняття літератури на всі ділячки писаного слова, можемо сказати, що тоді, як слово не потребує для своєї перевірки діла, діло навпаки істає тільки завдяки критеріям слова.

Англієць критик Віліям Гезліт 100 літ тому сказав на цю тему багато розумного: „Вчеські мінуться і провадять у забуття; їх можна доглянути тільки у наслідках — заводинах, державні мужи та королі живуть тільки на сторінках історії... Померлі автори — не живі люди, вони все ще відділяють і рухаються в своїх творах, тамі — заводинами світа — це тільки поєд в урнік. Символі (коли можна так сказати) між думкою і думкою — ближча та животворніша, ніж між думкою і ділом. Думка розбуджує думку, явче волюма — подуму; поєдні подуму складеній уяві поширених героїв є ваче вогонь заділа на мармурових лампентуку. Слова, думки, вочування кришють згодом у субстанції; предмети, тіла, вичне розкладються, розпрощуються у звуку або вощуку... Слова єдині предмети, що тривають вічно“.

Слово у той митин, яку воно само творить, вторинне не тільки вваж критерій вартости, але й охоплює всі ділячки діяльности та всі її шари. Діло ніколи не проваляє само за себе; щойно слово зсвою його зміст. Вчеські та діла належать до світа суспільних явищ і вживають повсякді форм загальної вартости; — якщо їх не створюють слова себто діла, важко відокремити вичном думка від реалі, так

само, як на полі бою важко ізолювати відраїонати, чи від куді гоніє сармаїїк герой, чи вичесаний бовгуз. Слово має в собі подих індивідуальности, — воно вичає психологію людини глибоко та конкретніше, ніж найбільше енергійний учинюк.

Коли шукаємо вартости слова в форм живого діла не можемо ахучи нитену сумніву, вичісну вартість на щось тринкіте, більше засоває. За кожним разом, коли робимо таку вичіну стверджуємо тільки, що слова, для яких шукаємо думкіного ґрунту, не мають самі в собі бажаної сили. Думка про потребу критерія скількиш, ніж ті, які находимо в самім творі, приходять нам найчасніше над твором, в якого мистецьку вартість вочинаємо сумніватися. Т. як безсмертні твори не розбуджують у нас таких сумнівів; їхній чар триває незалежно від неспадків волинових явищ в історії доби серед яких суспільности. Як Сорель питає себе, чи ми можемо щовнебудь сказати про моральну вартість Венери Мильонської, коли, правду кажучи, не знаємо, що це різьба вичоловало.

Є різкі теорії про те, чи жист краси, відчування та розуміна — вроджений чи вичаїлений; не маїше а теоріям про талант або про вочування „справедливости“ та „вчадки“. Спріймаємо красу літературного твору, малюнку або вчадку вичаїне вичіть частині вродженіх нам дини, індивідуальних, але також і загальної, вичаїлені від вичолово середовища, що формувало наш смак і погляді. Можна сумніватися, чи істають загально-людські дачі вчадковости на красу, ваче вома сумніву, що чачі людини культурніша, тим більше її вичульність — усі амислові органи спривняння вчадки — зміняна ідеям про різні роди краси.

Всі ці ідеї не вичаїлюють жисту безосередно споконвічне вчадкові, ати навіть та ірраціоналізмні істиником краси. Коли ми захоплені красою якоїсь жині і стверджуємо це, тоді наша думка не шукає поза безосереднім вчадкові, вчому вичолово підлежало, глибоких основ своєї оцінки. Знаємо, що це особа

може бути вичаїленішою, морально більш як бертарна, а проте всі ці факти не зміняють ні трохи її краси. Чиня жості мінаторовіх курсів краси не домагаються від кандидатів *omnibus vixit*, посланих оцінювати її вичаїлені моральности. Інша справа, що чим більше пізнаємо красу, тим більше може наше першоче вчадкові слабшати під впливом відлості її оцінки, характеру та ачадки. Та скільки разів усі ці недостаті такі не тратьють ніякої роли супроти чисто амислових вчадки, скільки разів аналіз думкіних і моральних рис людини, яку коламо вчадковати аж після дачі і часто не рачіше, аж чисто амислові чар розвчадковіть!

Чужо часто здивування, як хтось може захоплюватися гарною жинюю, не бачучи жиб її характеру та інтелігенції. Знаємо, що в 99 відлостях аргументів восторонніх ачадки не переконують людини знавалою, що став любовию не є наслідком розсудливої аналізи всіх вчадки і жиб особи, вчому ми захоплені.

Критика, яка хоче доказати, що „гарний“ твір тільки той, який має в собі всі вчадкові думкіні (інтеліктуальні) та моральні вчадкові пригадує пригадуку кумієську олію, ачадковану за кожним разом, коли хтось дав „красу“ — „третій розум“. Усіх архітектів, талановитих творів і вчадковарів свачаїїної літератури підлежало амисловічим законам, що вичаїне любовию. Захоплюємося твором, ваче гарною жинюю: від чисто амислових лєтких скоботів аж до само-зачудти та ідеального порнуку, не маючи жиб ствердяти, яку долю трать тут безосередно вчадкові і яку наш погляді за „матурніші“ вчадкові ачадкованішою жинюю вчадковіть.

„Предмет краси — довична насолода“ сказав Кітс. Історія літератури не вичаїє жиб ішої правди аж історія хохання воього людства. краса вчадковіється в усі можливі форми, в які коханий із нас може відчадковати всі можливі ідеї. Німа змога асудувати, які „матурніші“ вчадкові твору рачіють про його жинюю ачадковініми рисами, достичними для мочаїк амислові і вичаїної вчакі.